

การฟื้นฟูป่าไม้ โดยชุมชน ในพื้นที่ประสบภัยสึนามิ

โครงการฟื้นฟูด้านป่าไม้ในพื้นที่ประสบภัยสึนามิ

PD372/05 Rev.1(F)

TEI THAILAND
ENVIRONMENT
INSTITUTE

การฟื้นฟูป่าไม้โดยชุมชนในพื้นที่ประสบภัยสึนามิ

คณะที่ปรึกษา

ศ.ดร.สนิท อักษรแก้ว

ดร.บุญวงศ์ ไทยอุตส่าห์

ดร.จำเนียร วรรัตน์ชัยพันธ์

คณะทำงาน สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

เบญจมาศ โชติทอง วิลาวรรณ น้อยภา

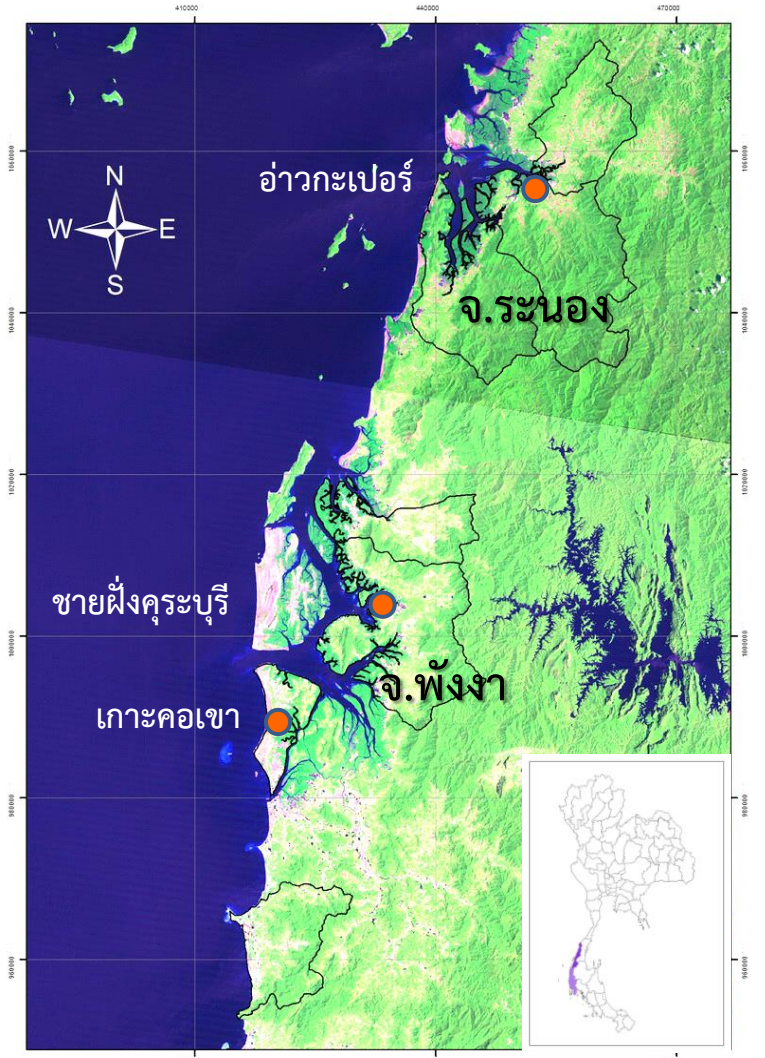
ประดิษฐ์ บุญปลอด ธนรัตน์ ธนวัฒน์

กาญจณี ด้วงห้อย บุญธิดา เกตุสมบูรณ์

ข้อมูลโครงการ

โครงการฟื้นฟูด้านป่าไม้ในพื้นที่ประสบภัยสึนามิ เป็นความร่วมมือระหว่างกรมป่าไม้และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย โดยการสนับสนุนขององค์การไม้เขตร้อนระหว่างประเทศ (ITTO) มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และคุณภาพชีวิตชุมชนชายฝั่งในระยะยาวในพื้นที่ประสบภัยสึนามิ ดำเนินงานในพื้นที่ชายฝั่งจังหวัดระนองและจังหวัดพังงา ได้แก่ อ่าวกะเปอร์ ชายฝั่งกระบือ และเกาะคอเขา ช่วงปี พ.ศ. 2552-2556

แผนงานด้านการฟื้นฟูและจัดการป่าไม้โดยชุมชน

การดำเนินงานยึดหลักการพื้นฐาน 3 ประการกล่าวคือ **การมีส่วนร่วม** เน้นการจัดการโดยชุมชนเป็นฐาน (Community-based) ด้วยการสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันวิชาการ หน่วยงานภายนอก **การใช้องค์ความรู้** ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ทางวิชาการและ**การบูรณาการ** ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

ฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้ที่เสื่อมโทรม

เสริมสร้างความตระหนักและศักยภาพชุมชนในการจัดการป่าไม้

จัดทำแผนการจัดการทรัพยากรชายฝั่งแบบบูรณาการ

ติดตามประเมินผล

แนวทางการฟื้นฟูป่าไม้โดยชุมชน ในพื้นที่ประสบภัยสึนามิ

การฟื้นฟูป่าไม้บริเวณชายฝั่งในช่วงหลังประสบภัยสึนามิ

- ▶ ระยะเวลาแรกเป็นไปในลักษณะที่ต่างคนต่างทำ ต่างเร่งปลูกซ่อมแซมเพื่อ **การฟื้นฟูให้เกิดใหม่** (Reclamation) ทดแทนส่วนที่เสียหาย
- ▶ ระยะต่อมา เริ่มคำนึงถึง **การฟื้นฟูระบบนิเวศ** (Restoration) ให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อสร้างความมั่นคงทั้งต่อระบบนิเวศและคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งมากขึ้น

การคำนึงถึงความต่อเนื่องและยั่งยืนในการดำเนินงาน หลายฝ่ายจึงให้ความสำคัญต่อ **การจัดการที่ยั่งยืน** โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนที่เหมาะสมจากหน่วยงานภายนอก ตั้งแต่การดำเนินงานในช่วงแรกๆ และต่อเนื่องตลอดกระบวนการฟื้นฟูระบบนิเวศ

การฟื้นฟูเพื่อให้เกิดใหม่

ปลูกซ่อมแซมและทดแทนในพื้นที่ป่าไม้ซึ่งได้รับความเสียหาย เพื่อให้คงสภาพป่าไม้และป้องกันการบุกรุก

- เตรียมพันธุ์ไม้ท้องถิ่นที่หาได้ง่าย
- ปลูกเลียนแบบธรรมชาติ
- ไม้เรียงแถว
- รักษาคลองและร่องน้ำธรรมชาติ

การฟื้นฟูระบบนิเวศ

ปลูกเสริมเพิ่มความหลากหลายของพันธุ์พืช และปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ เพื่อให้ได้ประโยชน์

- สำรวจพื้นที่และกำหนดชนิดพันธุ์ไม้ท้องถิ่นที่เหมาะสม
- เพาะชำกล้าไม้ที่ต้องการ
- เตรียมพื้นที่ โดยรักษาพันธุ์ไม้พื้นล่าง
- ปลูกพันธุ์ไม้เสริม และปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ
- ติดตามผลและบำรุงรักษา

การจัดการอย่างยั่งยืน

ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนของหน่วยงานภายนอก

• ระดมความร่วมมือในชุมชน	• ตั้งคณะกรรมการ	• พัฒนาศักยภาพ
• เสริมสร้างจิตสำนึกเยาวชน	• สำรวจและจัดทำแนวเขต	• คณะกรรมการ
• ประสานกับหน่วยงานภายนอก	• กำหนดระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่า	• สำรวจพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์
		• จัดทำแผนการจัดการพื้นที่

ลักษณะการดำเนินงาน โดยชุมชน

การฟื้นฟูและจัดการระบบนิเวศป่าไม้บริเวณชายฝั่ง ยึดหลักการว่า คน ป่า และสรรพสิ่ง ต่างเป็นองค์ประกอบหนึ่งในระบบนิเวศชายฝั่ง จึงต้องจัดการป่าให้เกื้อกูลต่อการอยู่รอดของคน และการจัดการคนให้เกื้อกูลต่อการอยู่รอดของป่า

สามารถแบ่งกิจกรรมได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. การสำรวจพื้นที่และเตรียมการ ให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และความต้องการชุมชน

เลือกชนิดพันธุ์ คำนึงถึงสภาพพื้นที่และวัตถุประสงค์ในการฟื้นฟู เน้นใช้พันธุ์ไม้หาง่ายในท้องถิ่น สามารถเจริญเติบโตได้ดีในสภาพพื้นที่นั้นๆ โดยขอสนับสนุนกล้าไม้จากหน่วยงานภายนอก จัดซื้อจากพื้นที่อื่น และจัดเตรียมในพื้นที่โดยสร้างเรือนเพาะชำ หรือจัดหาฝักและเมล็ดในท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยลดความบอบช้ำของกล้าไม้จากการขนส่ง

2. ปลูกป่าและฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้ โดยการประชุมหารือเพื่อเตรียมการร่วมกัน

- ▶ กำหนดวันและเวลาดำเนินการ
- ▶ ประชาสัมพันธ์เชิญชวนร่วมกิจกรรม
- ▶ ปลูกป่า พร้อมจัดทำแปลงติดตามอัตราการรอด
- ▶ ติดตามและบำรุงรักษา
- ▶ ดำเนินกิจกรรมฟื้นฟูระบบนิเวศอื่นๆ เช่น ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ
- ▶ ประเมินผล

3. การพัฒนากระบวนการจัดการป่าไม้โดยชุมชน

ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อระบบนิเวศและชุมชน

- ▶ เข้าใจข้อมูลชุมชนและการใช้ประโยชน์จากป่าไม้
- ▶ พัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชน
- ▶ สำรวจพื้นที่และตรวจสอบสิทธิที่ดิน
- ▶ ส่งเสริมบทบาทเยาวชนและสตรี
- ▶ กำหนดแนวเขตและกฎระเบียบการใช้ประโยชน์
- ▶ เครือข่ายการจัดการป่าไม้ระหว่างชุมชน

การจัดการทรัพยากรชายฝั่ง เกาะคอเขา

เกาะคอเขา เป็นเกาะขนาดย่อม ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลอันดามัน ตรงปากแม่น้ำตะกั่วป่าและปากแม่น้ำนางยอน เป็นตำบลหนึ่งของ อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา แบ่งเขตการปกครองเป็น 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเมืองใหม่ บ้านนอกนา บ้านปากเกาะ บ้านทุ่งตึก และบ้านบางเนียง

เกาะคอเขามีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย ทั้งป่าบก ป่าชายหาด ป่าชายเลน หาดทรายและแนวปะการัง ซึ่งหลังจากเหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิเมื่อปลายปี 2547 ชุมชนเกาะคอเขาตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่ง จึงเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งของชุมชน

เริ่มจากการฟื้นฟูระบบนิเวศโดยชุมชน ทั้งการปลูกเสริมและปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การสำรวจและทำแนวเขตป่า ซึ่งนำไปสู่การกำหนดกฎระเบียบการใช้ประโยชน์และเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

นอกจากนี้ ยังได้ร่วมกันการสำรวจประเมินทรัพยากรทั้งป่าบกและป่าชายเลน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ทำแผนการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเกาะคอเขา

รวมถึงยังได้พัฒนาเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมเกาะคอเขาขึ้น เพื่อเป็นเวทีเชื่อมโยงการดำเนินงานของชุมชนให้เป็นไปได้ในทิศทางเดียวกัน

เขาบ่อไทร

ทุนธรรมชาติชุมชนบ้านทุ่งละออ

“เขาบ่อไทร” ภูเขาสูงที่ปกคลุมด้วยป่าดงดิบ มีพื้นที่ 25,825 ไร่ ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านทุ่งละออ หมู่ที่ 4 ต.บางวัน อ.กระบุรี จ.พังงา ได้รับการประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติเขาบ่อไทร มาตั้งแต่ปี 2515 ปัจจุบัน เป็นต้นน้ำที่สำคัญ เป็นแหล่งที่อยู่ของนานาสัตว์และพืชพรรณ และยังเป็นแหล่งน้ำประปาหมู่บ้านที่ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ จึงได้ร่วมกันหาแนวทางและสำรวจพื้นที่ เพื่อฟื้นฟูต้นน้ำแห่งนี้ให้รอดพ้นจากการใช้พื้นที่ไปปลูกพืชเชิงเดี่ยว

เยาวชนบ้านทุ่งละออ จึงได้ร่วมกันสำรวจสภาพป่าต้นน้ำแห่งนี้ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพป่า ซึ่งพบว่าบริเวณป่าด้านในยังมีความอุดมสมบูรณ์ พบพรรณไม้จำพวก จันทร์ทิพย์ กระท้อนป่า จิก กระตุกไก่ ไม้ดำ ตะเคียนสามพอน เป็นต้น จึงได้นำไปสู่การริเริ่มอนุรักษ์ป่าเขาบ่อไทร เพื่อให้เป็นต้นทุนทางธรรมชาติของชุมชน

การฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้บริเวณชายฝั่ง อ่าวกะเปอร์

“อ่าวกะเปอร์” มีพื้นที่ประมาณ 17,218 ไร่ ตั้งอยู่ในเขต ต.ม่วงกลวง ต.กะเปอร์ ต.บางหิน อ.กะเปอร์ และ ต.นาคา อ.สุขสำราญ จ.ระนอง พื้นที่บริเวณนี้ มีสายน้ำต่างๆ ไหลมารวมกันก่อนออกสู่ทะเลอันดามันทางด้านทิศตะวันตก จึงมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย เป็นแหล่งทำมาหากินและแหล่งอาหารของชุมชนโดยรอบมายาวนาน

อ่าวกะเปอร์ได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติสึนามิเมื่อปี 2547 เล็กน้อย แต่สภาพพื้นที่ป่ายังมีสภาพเสื่อมโทรมจากการสัมปทานป่าไม้และมีวัชพืชขึ้นปกคลุมเต็มพื้นที่ การฟื้นฟูป่าชายเลนในพื้นที่อ่าวกะเปอร์จึงต้องมีการ**กำจัดวัชพืชก่อนและหลังปลูก**ทุก 3 เดือน จนกล้าไม้มีความแข็งแรง

ในระยะแรกชุมชนเลือกใช้พันธุ์ไม้โกงกางใบใหญ่ และโกงกางใบเล็กในการปลูกทดแทน ซึ่งส่วนใหญ่ขอรับการสนับสนุนกล้าไม้จากสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 9 (กะเปอร์) ต่อมาได้**เพิ่มความหลากหลายของพันธุ์ไม้** โดยเฉพาะพันธุ์ไม้เศรษฐกิจ ได้แก่ จาก เพื่อ**เพิ่มมูลค่าการใช้ประโยชน์**จากป่า จึงได้ริเริ่มสร้างเรือนเพาะชำกล้าไม้ในหลายชุมชน โดยเพาะกล้าไม้ ได้แก่ ถั่วดำ ถั่วขาว ตะบูน จาก พังกาหัวสุมดอกแดง เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังได้ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ และ**กำหนดเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเศรษฐกิจ**ที่สำคัญ ได้แก่ หอยขาว และหอยหวาน รวมถึงกำหนดกฎระเบียบการใช้ประโยชน์ด้วย

สำรวจหอยหวาน-หอยขาว ในอ่าวกะเปอร์

หอยหวานและหอยขาวเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญของชุมชนรอบอ่าวกะเปอร์ ซึ่งเก็บหาในช่วงขึ้นและแรม 1-3 ค่ำ และ 13-15 ค่ำ ใช้เครื่องมือง่ายๆ เช่น เศษกะลามะพร้าว คราดมือเสือ หรือช้อนคุ้ยหาบนผิวเนินทราย ลึกไม่เกิน 5 ซม.

ด้วยปริมาณหอยหวานและหอยขาวได้ลดลงไปมาก จึงเป็นที่มาให้ “**นักสำรวจจิตอาสา**” ซึ่งเป็นนักเรียนชั้น ม.2 โรงเรียนบ้านบางหิน และผู้ประกอบการที่มีอาชีพเก็บหอย ร่วมกันสำรวจเพื่อให้ทราบถึงปริมาณที่มีอยู่ และสภาพแหล่งที่อยู่ของหอยเหล่านี้

“แม่หนู พาหอยในอ่าวเป็นประจำ ทั้งเอาไว้กินและขาย หนูไม่เคยไปไม่รู้ว่าเขาพากันยังงี้ ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ได้เห็นและรู้วิธีหาหอย รู้สึกตื่นเต้น

ดีใจ และสนุกมาก”

อ.ณ.นวลศรี น้ำพาด

- **หอยหวาน** (Topes.sp.) หรือหอยลาย เป็นหอยสองฝา เปลือกบาง สีขาวหม่นถึงสีน้ำตาลอ่อน ลายเส้นเด่น

- **หอยขาว** (Meretrix Venus) หรือหอยตลับ หอยไฟไหม้ เปลือกหนา มันเงา มีสีและลวดลายหลายแบบ ได้แก่ สีขาวเรียบ สีครีม ลายสีน้ำตาลอ่อนจนถึงสีน้ำตาลเข้ม ขนาดโตเต็มที่ใหญ่กว่าหอยหวาน

การสำรวจเริ่มจากการทำแปลงสำรวจ ขนาด 5x5 เมตร จำนวน 5 แปลง จากนั้นใช้คราดที่ทำจากท่อพีวีซีซึ่งตอกตะปูขนาดพอเหมาะ คุ้ยทรายก่อนใช้มือเก็บหอยหวานและหอยขาว ใส่ภาชนะแยกแต่ละแปลง นำไปวัดขนาด ชั่งน้ำหนัก และจดบันทึก ซึ่งผลการสำรวจสรุปได้ดังนี้

- ▶ **สภาพพื้นที่** ส่วนใหญ่เป็นทรายและกรวดขนาดเล็ก มีโคลนปนเล็กน้อย สภาพแวดล้อมสะอาด ไม่มีขยะ ไม่มีกลิ่นเหม็น
- ▶ **หอยหวาน** มีขนาด 2.5-3.8 เซนติเมตร เฉลี่ย 3.4 เซนติเมตร
- ▶ **หอยขาว** มีขนาด 3.7-5.7 เซนติเมตร เฉลี่ย 4.0 เซนติเมตร
- ▶ **ปริมาณหอยขาวและหอยหวาน** 283.5 กิโลกรัมต่อไร่
- ▶ **มูลค่าหอยขาวและหอยหวาน** ที่ชาวบ้านเก็บหาได้ คิดเป็นมูลค่าไม่น้อยกว่า 172,000 บาทต่อปี (20 บาทต่อกิโลกรัม ณ สิงหาคม 2554)

มูลค่าผลผลิตประมง

จากชายฝั่งชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

สืบเนื่องจากการที่ชุมชนบ้านบางกล้วยนอก เป็นชุมชนมุสลิม ใน ต.นาคา อ.สุขสำราญ จ.ระนอง ได้มีการฟื้นฟูและดูแลป่าชายเลนมาอย่างต่อเนื่อง มีกลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มเยาวชนรักษ์เลรักษ์ป่าเลนบ้านบางกล้วยนอก ซึ่งมีความสนใจวิถีการทำประมงชายฝั่งของชุมชน จึงได้ร่วมกับการศึกษาและสำรวจมูลค่าทรัพยากรชายฝั่งชุมชนบ้านบางกล้วยนอก กรณีผลผลิตการประมง

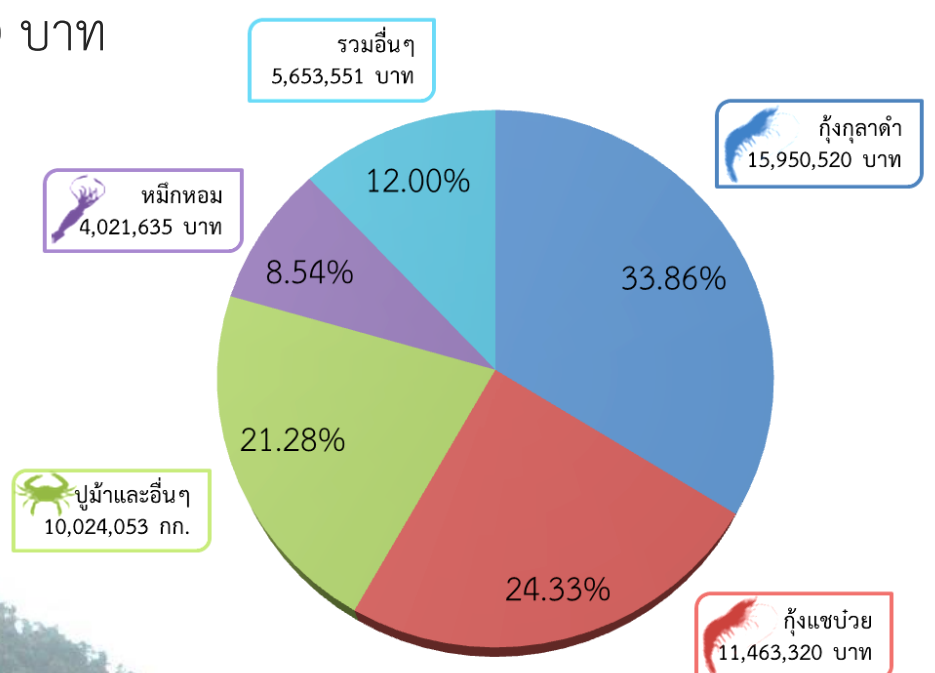

การศึกษาเริ่มจาก**การสำรวจชนิดและสถานภาพสัตว์น้ำ** ผู้ที่ประกอบอาชีพประมงทั้งชุมชนด้วยแบบสอบถาม นำข้อมูลมาสรุปและวิเคราะห์ เพื่อนำเสนอในเวทีชุมชน ให้เติมเต็มข้อมูล และคัดเลือกสัตว์น้ำสำคัญ จากนั้นทำการสำรวจข้อมูลการจับสัตว์น้ำสำคัญอย่างละเอียด จากผู้ที่จับสัตว์น้ำสำคัญในปี 2554 รวม 54 คน สรุปและวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลในเวทีชุมชน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ผลการรวบรวมข้อมูลสัตว์น้ำสำคัญ 12 ชนิด ในช่วงมิถุนายน 2554 – พฤษภาคม 2555 สรุปได้ดังนี้

- ▶ มูลค่ารวมการจับสัตว์น้ำทั้งหมด 47,113,080 บาท
- ▶ ต้นทุนในการจับสัตว์น้ำรวม 9,472,872 บาท หรือร้อยละ 20.10 ของมูลค่ารวม โดยต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิงมากที่สุด
- ▶ กุ้งกุลาดำมีมูลค่ารวมสูงที่สุด 15,950,520 บาท โดยมีต้นทุนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.89 ของมูลค่ารวม
- ▶ ปลากระพงแดงที่มีต้นทุนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 34.80 ของมูลค่ารวม

การเสริมสร้างความตระหนัก และพัฒนาศักยภาพ

การเสริมสร้างความตระหนักและพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง มุ่งส่งเสริมแนวคิดการจัดการอย่างบูรณาการจากต้นน้ำสู่ปลายน้ำ มีกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ได้แก่

- (1) **กลุ่มประชาชนทั่วไป** เน้นการให้ข้อมูลข่าวสารผ่านกิจกรรมการประชุมหมู่บ้านประจำเดือนและการวางแผนเพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ
- (2) **กลุ่มเยาวชนนอกระบบโรงเรียน** เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้นำในชุมชน การสำรวจทรัพยากรของชุมชน การแลกเปลี่ยนกับเยาวชนในพื้นที่อื่นๆ
- (3) **กลุ่มเยาวชนในโรงเรียน** เน้นกิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนของแต่ละชั้นเรียน

กิจกรรมสำคัญในการเสริมสร้างความตระหนักและพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ได้แก่

- ▶ การศึกษาดูงานและเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์
- ▶ การใช้แผนที่และภาพถ่ายดาวเทียม ในการสื่อสารและเสริมสร้างจิตสำนึก
- ▶ กิจกรรมการสำรวจทรัพยากร ซึ่งสามารถดำเนินการได้ทั้งกลุ่มผู้ใหญ่และกลุ่มเยาวชน ซึ่งต้องมีการนำเสนอข้อมูลแลกเปลี่ยนในเวทีชุมชน
- ▶ การพัฒนาเครือข่ายระหว่างชุมชน
- ▶ กิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน
- ▶ กิจกรรมค่ายเยาวชนและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มเยาวชน
- ▶ การจัดทำแผนพับเผยแพร่ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง
- ▶ การจัดทำแผนป้ายรณรงค์ในการอนุรักษ์ทรัพยากร และให้ความรู้เรื่องชื้อต้นไม้ในเขตป่าชายเลน

แผนการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง อ่าวกะเปอร์

ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรอบอ่าวกะเปอร์ ในพื้นที่ ต.ม่วงกลวง ต.กะเปอร์ ต.บางหิน ต.นาคา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมจัดทำแผนการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอ่าวกะเปอร์ ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการตัดสินใจและวางแผนได้มีประสิทธิภาพ

วิสัยทัศน์: อ่าวกะเปอร์เป็นแหล่งทรัพยากรชายฝั่งอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลชายฝั่งระดับชาติ มีการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์ที่เป็นธรรมและยั่งยืน ด้วยทุกภาคีมีส่วนร่วมและเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง

ยุทธศาสตร์:

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการทรัพยากรชายฝั่ง เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาเครือข่ายการอนุรักษ์และเฝ้าระวัง เน้นการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เพิ่มศักยภาพองค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การศึกษาวิจัยและเผยแพร่ข้อมูล ให้ความสำคัญต่อการศึกษาวิจัยทดลองโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของเครือข่ายอ่าวกะเปอร์

แผนการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง เกาะคอเขา

ภัยพิบัติสึนามิ เมื่อปลายปี 2547 ส่งผลให้ เกาะคอเขา ใน อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา ได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก ขณะที่มีหลายหน่วยงาน เข้ามาช่วยเหลือ

เมื่อภาวะฉุกเฉินได้ผ่านพ้นไป ชุมชนและภาคีได้ ร่วมกันจัดทำแผนการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง เกาะคอเขา เพื่อเป็นข้อมูลให้เกิดการสนับสนุน และเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงานใน ทิศทางเดียวกัน

 วิสัยทัศน์: ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการจัดการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อความ สมบูรณ์ของระบบนิเวศและการใช้ประโยชน์อย่างเป็นธรรมและ ยั่งยืน

 ยุทธศาสตร์:

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การฟื้นฟูและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จัดทำแนวเขต ทรัพยากรชายฝั่ง ฟื้นฟูระบบนิเวศและเพิ่มความหลากหลาย ทางชีวภาพ และกำหนดเขตการใช้ประโยชน์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การป้องกันภาวะมลพิษและศึกษาการกัดเซาะชายฝั่ง ด้วยการ ลดมลพิษจากขยะมูลฝอยและน้ำทิ้ง และลดการกัดเซาะชายฝั่ง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งอย่างยั่งยืน เน้นคุ้มครองแหล่งเพาะขยายพันธุ์สัตว์น้ำ และส่งเสริมการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาศักยภาพการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง โดยให้ความ สำคัญต่อการเสริมสร้างความรู้และความตระหนักแก่เยาวชน พัฒนาศักยภาพผู้นำ และพัฒนากองทุนสิ่งแวดล้อม

การติดตามการฟื้นฟู ระบบนิเวศป่าไม้และทรัพยากรชายฝั่ง

การติดตามการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ดำเนินการ 3 รูปแบบ ได้แก่

► **การติดตามผลหลังการปลูก** 3 เดือน และ 6 เดือน ในพื้นที่ปลูกทดแทนหรือปลูกเสริม โดยทำสัญลักษณ์กำหนดพื้นที่แปลงขนาด 4x4 เมตร จำนวน 2-4 แปลง ตามสภาพพื้นที่ พบอัตราการรอดส่วนใหญ่ ร้อยละ 80-95

► **การติดตามระบบนิเวศ** โดยการสำรวจประเมินสภาพป่าและทรัพยากรชีวภาพอย่างง่าย ทุก 2 ปี วางแปลงสุ่มตัวอย่างแบบจำแนกชั้น จำนวน 3-5 แปลงตามสภาพพื้นที่ ทำการบันทึกข้อมูลโครงสร้างป่า องค์ประกอบของป่า และการสืบพันธุ์ของป่า รวมถึงข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ โดยดำเนินการก่อนเริ่มการฟื้นฟู

► **การติดตามและประเมินการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่ง** โดยการประเมินมูลค่าผลผลิตประมงที่ชุมชนได้รับ ซึ่งได้ดำเนินการร่วมกับเยาวชนในชุมชนนั้นๆ ใช้แบบสอบถามสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นชาวประมงชายฝั่ง และสำรวจทรัพยากรในแปลงตัวอย่าง แล้วนำมาประเมินมูลค่าตามราคาตลาด พร้อมวิเคราะห์ต้นทุนในการประมง ทำให้ชุมชนได้รับทราบข้อมูลและใช้ในการติดตามผลครั้งต่อไป

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

องค์กรพัฒนาเอกชนที่มีได้แสวงหาผลกำไร ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2536 ดำเนินงานตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านกิจกรรมการวิจัยเชิงนโยบาย การพัฒนาศักยภาพบุคคล และการดำเนินงานในพื้นที่ต่างๆ เพื่อลดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และจัดการสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับภูมิภาค www.tei.or.th

กรมป่าไม้

หน่วยงานรัฐที่ได้รับการสถาปนาขึ้นโดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ.2439 เดิมที่สังกัดกระทรวงมหาดไทย เปลี่ยนมาสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และปัจจุบันสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ในการควบคุม กำกับดูแล และป้องกันการบุกรุกทำลายป่าที่รับผิดชอบตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังศึกษาวิจัยและส่งเสริมการปลูกป่า ทั้งป่าชุมชนและป่าเศรษฐกิจ www.rfd.go.th

องค์การไม้เขตร้อนระหว่างประเทศ

หรือ ITTO (International Tropical Timber Organization) เป็นองค์กรระหว่างประเทศ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2529 มีบทบาทหลักเกี่ยวกับการอุตสาหกรรมและการค้าไม้ ควบคู่กับส่งเสริมการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน ปัจจุบันให้ความสำคัญมากขึ้นต่อการจัดการป่าโดยชุมชน การบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ และลดการทำลายป่า โดยมีสมาชิกอยู่ทั่วโลกและมีสำนักเลขานุการตั้งอยู่ที่เมืองโยโกฮาม่า ประเทศญี่ปุ่น www.itto.int

